Fiilde Çatı: Etken-Edilgen, Geçişli-Geçişsiz

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Çatı:** Fiilin özne ve nesneyle ilişkisidir. Çatı yalnızca fiillerde aranır; yüklemi isim olan cümlelerde çatı özelliği yoktur.
- **Öznesine göre – Etken:** İşi yapan (özne) bellidir: Annem pastayı kesti. Özne gizli olabilir: Pastayı kestik. (biz)
- **Öznesine göre – Edilgen:** İşi yapan belli değildir; fiile **-I** ya da **-n** eki getirilir: Pasta kesildi. Kitap okundu. İşi yapan "tarafından" sözüyle belirtilse de fiil edilgen kalır.
- **Nesnesine göre – Geçişli:** Nesne alabilen fiildir; fiile "**neyi? kimi? ne?**" sorusu sorulabilir: okumak, yazmak, açmak. Cümlede nesne kullanılmasa da fiil geçişlidir: Ali bütün gün okudu.
- **Nesnesine göre – Geçişsiz:** Nesne alamayan fiildir: uyumak, gelmek, koşmak, oturmak. Edilgen fiiller geçişsizdir: Kapı açıldı.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Boşlukları doldurunuz.
a) Öznesi, yani işi yapanı belli olan fiillere ..... fiil denir.
b) İşi yapanın belli olmadığı, -I ya da -n eki almış fiillere ..... fiil denir.

2 Cümlelerin yüklemlerinin başına etken ise **E**, edilgen ise **Ed** yazınız.
( ) Annem pastayı kesti.
( ) Pasta kesildi.
( ) Kapı birden açıldı.
( ) Rüzgâr kapıyı açtı.

3 Yüklemlerin geçişli mi geçişsiz mi olduğunu yazınız.
a) Çocuk uyudu. b) Çocuk resim çizdi. c) Kuşlar uçtu. d) Öğretmen soruyu sordu.

4 Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi **edilgendir**?
A) Postacı mektupları dün getirdi.
B) Mektupları dün postaya verdim.
C) Mektuplar dün postaya verildi.
D) Kardeşim bir mektup yazdı.

5 Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi **geçişsizdir**?

A) Misafirler çiçek getirdi.
B) Misafirler akşamüstü geldi.
C) Misafirleri kapıda karşıladık.
D) Misafirler çaylarını içti.

6 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Edilgen fiillerde işi yapan belli değildir.
( ) Geçişli fiiller nesne alabilir.
( ) "Uyumak" geçişli bir fiildir.
( ) Çatı özelliği fiillerde aranır.

7 Cümleyi edilgen yapıya dönüştürünüz.

"İşçiler eski köprüyü onardı."

8 Aşağıdaki yüklemlerde edilgenlik ekini yazınız.

a) yazıldı b) okundu c) temizlendi

9 Bir fiilin geçişli olup olmadığını anlamak için fiile hangi soruları sorarız?

10 Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi **geçişlidir**?

A) Dedem her akşam kitap okur.
B) Dedem her akşam erkenden uyur.
C) Dedem her akşam parkta yürür.
D) Dedem her akşam balkonda oturur.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Tabloyu cümlelerin yüklemlerine göre doldurunuz.

Cümle	Öznesine göre	Nesnesine göre
1. Kardeşim bütün gece uyumadı.		
2. Bahçedeki ağaçlar budandı.		
3. Babam arabayı yıkadı.		
4. Toplantı bir hafta ertelendi.		

12 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **işi yapan belli değildir**?

A) Belediye işçileri sokakları temizledi.
B) Sokakları sabaha karşı temizlediler.
C) Temizlik ekibi sabaha karşı geldi.
D) Sokaklar sabaha karşı temizlendi.

13 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem hem **etken** hem **geçişsizdir**?

A) Kardeşim topu uzağa attı.
B) Kardeşim parkta koştu.
C) Top bahçeye atıldı.
D) Kardeşim ödevini yaptı.

14 "Bu resim ünlü bir ressam tarafından yapıldı." cümlesini **etken** yapıya dönüştürünüz. Yeni cümlenin yüklemi nesnesine göre hangi çatıdadır?

15 "Ağaçlar kesildi." cümlesi için öğrencilerin tespitleri şunlardır:
Deniz: Yüklem edilgendir. Umut: Yüklem geçişlidir. Ece: İşi yapan belli değildir.
Hangi öğrencinin tespiti yanlıştır? Açıklayınız.

16 Aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

A) Edilgen fiiller nesne alabilir.
B) Etken fiillerde işi yapan bellidir.
C) Edilgenlik -I ya da -n ekiyle sağlanır.
D) Yüklemi isim olan cümlelerde çatı aranmaz.

17 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **çatı özelliği aranmaz**?

A) Bu kitabı bir haftada okudum.
B) Bu kitap geçen yıl yayımlandı.
C) Bu kitap çok ilginç.
D) Kitabı arkadaşıma verdim.

18 İstenen çatı özelliklerine uygun birer cümle yazınız.
a) etken – geçişli b) etken – geçişsiz c) edilgen

19 "Kasabamızda geçen hafta bir kitap fuarı düzenlendi. Fuara yüzlerce kişi geldi. Yazarlarla söyleşiler yapıldı. Çocuklar kitaplarını imzalattı."
Bu metindeki edilgen yüklemleri yazınız.

20 Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi **geçişsizdir**?

A) Ali bütün gün okudu.
B) Bebek sonunda uyudu.
C) Annem akşam yemeği pişirdi.
D) Kardeşim bir mektup yazdı.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 Bir etkinlikte **etken** yüklem 1, **edilgen** yüklem 2 puandır; yüklem **geçişliyse 1 puan daha** eklenir.
1. Öğrenciler sınıfı süsledi.
2. Sınıf rengârenk balonlarla süslendi.
3. Herkes geç saate kadar dans etti.
4. Pasta dilim dilim kesildi.
5. Müdürümüz kısa bir konuşma yaptı.
Bütün yüklemleri doğru değerlendiren öğrenci kaç puan alır?

22 (I) Köyümüzde her yıl bahar şenliği yapılır. (II) Şenliğe çevre köylerden de misafirler gelir. (III) Gençler meydanda halk oyunları oynar. (IV) Akşam yaşlılar çocuklara masallar anlatır.
Bu metindeki numaralanmış cümlelerin hangisinin yüklemi **edilgendir**?

A) I B) II C) III D) IV

23 (I) Köyümüzde her yıl bahar şenliği yapılır. (II) Şenliğe çevre köylerden de misafirler gelir. (III) Gençler meydanda halk oyunları oynar. (IV) Akşam yaşlılar çocuklara masallar anlatır.
Bu metinle ilgili aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır**?

A) I. cümlenin yüklemi edilgendir.
B) II. cümlenin yüklemi geçişsizdir.
C) III. cümlenin yüklemi etken ve geçişlidir.
D) IV. cümlenin yüklemi geçişsizdir.

24 Öğretmen, yüklemi **etken ve geçişsiz** olan bir cümle yazılmasını istemiştir.
Aşağıdakilerden hangisi bu yönergeye uygundur?

A) Yaşlı adam gazetesini okudu.
B) Banklar yeni boyandı.
C) Yaşlı adam bankta uzun süre oturdu.
D) Yaşlı adam kuşlara yem attı.

25 Aşağıdaki cümledeki edilgen yüklemleri etken yapıya dönüştürerek cümleyi yeniden yazınız. İşi yapan olarak "öğrenciler" sözcüğünü kullanınız.
"Okulun bahçesi temizlendi, fidanlar dikildi, duvarlar boyandı."

26 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklemin çatısı **yanlış** belirtilmiştir?

A) Kardeşim erkenden uyudu. (Geçişsiz)
B) Kitaplar raflara özenle dizildi. (Etken)
C) Annem çorbayı pişirdi. (Geçişli)
D) Bütün kapılar kilitlendi. (Edilgen)

27 Edilgen fiillerde işi yapan belli değildir; ancak işi yapan "tarafından" sözüyle belirtilse de fiil edilgen kalır.
Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem edilgen olduğu hâlde işi yapan belirtilmiştir?

A) Bahçe akşamüstü sulandı.
B) Bahçe, dedem tarafından sulandı.
C) Dedem bahçeyi suladı.
D) Bahçeyi sulamayı unuttuk.

28 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yüklem **geçişli olduğu hâlde** cümlede nesne kullanılmamıştır?

A) Kardeşim akşama kadar yazdı.
B) Kardeşim akşama kadar mektup yazdı.
C) Kardeşim akşama kadar uyudu.
D) Mektuplar akşama kadar yazıldı.

29 Cümledeki yüklemleri bulunuz ve her birinin çatısını öznesine ve nesnesine göre belirleyiniz.
"Sınav sonuçları açıklandı, öğrenciler sevinçle bahçeye koştu."

30 "Okul gezisi" konulu, dört cümlelik bir paragraf yazınız. Paragrafınızda **iki edilgen** ve **iki etken-geçişli** yüklem bulunsun. Yüklemlerin çatısını yay ayraç içinde belirtiniz.

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**